

Exam. Code : 121201
Subject Code : 502090

B.A./B.Sc. 1st Semester (Batch 2025-28/29) (CBGS)

PUNJABI (Compulsory)-I

Time Allowed—3 Hours]

[Maximum Marks—100

ਨੋਟ :— ਹਰੇਕ ਭਾਗ ਵਿੱਚੋਂ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਕੁੱਲ ਪੰਜ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਪੰਜਵਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਭਾਗ ਵਿੱਚੋਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਅੰਕ ਬਰਾਬਰ ਹਨ।

ਭਾਗ—ੳ

1. ਡਾ. ਹਰਿਭਜਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਜੀਵਨ ਤੇ ਰਚਨਾ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।
2. 'ਇਛਾਬਲ ਤੇ ਡੂੰਘੀਆਂ ਸ਼ਾਮਾਂ' ਕਵਿਤਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ-ਵਸਤੂ ਲਿਖੋ।

ਭਾਗ—ਅ

3. 'ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਸ਼ੇਰਗਿੱਲ' ਸੰਬੰਧੀ ਲੇਖ ਵਿਚਲੇ ਨਾਇਕ ਬਿੰਬ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਲਿਖੋ।
4. 'ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਰਾਜ ਕਪੂਰ' ਲੇਖ ਦਾ ਸਾਰ ਆਪਣੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਬਿਆਨ ਕਰੋ।

ਭਾਗ—ੲ

5. ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਇਕ 'ਤੇ ਪੈਰਾ ਰਚਨਾ ਕਰੋ :
 1. ਭਾਰਤੀ ਜਾਤ-ਪਾਤੀ ਪ੍ਰਬੰਧ
 2. ਮਾਤ-ਭਾਸ਼ਾ
 3. ਆਧੁਨਿਕ ਸੰਚਾਰ ਮਾਧਿਅਮਾਂ ਦੀ ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ।

6. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆ ਪੈਰ੍ਹਾ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਅੱਗੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ ਲਿਖੋ :

ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਜਿੰਨੀ ਵੀ ਤਰੱਕੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਉਹ ਆਪਸੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਵਖਰੇਵੇਂ ਦੇ ਟਕਰਾ ਤੋਂ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਦੋ ਅਲੱਗ ਅਲੱਗ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਭੇੜ 'ਚੋਂ ਠੀਕ ਵਿਚਾਰ ਨਿੱਖਰ ਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਆਮ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਅਕਸਰ ਇਹ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸੱਚ-ਝੂਠ, ਹਨੇਰਾ-ਚਾਨਣ, ਚੰਗਿਆਈ-ਬੁਰਾਈ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ ਹਨ ਤੇ ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਟਕਰਾਅ ਲਗਾਤਾਰ ਚਲਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਦੋ ਢੰਗਾਂ ਨਾਲ ਵਿਚਰਦੇ ਹਨ। ਇੱਕ ਉਹ ਜੋ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗੱਲ ਤੇ ਸੋਚ ਸਮਝ ਕੇ ਯਕੀਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਵਿਗਿਆਨ ਸੋਚ ਦੇ ਧਾਰਨੀ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਦੂਜੀ ਕਿਸਮ ਦੇ ਲੋਕ ਉਹ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਬਿਨਾਂ ਸੋਚ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਿਆਂ ਕਿਸੇ ਗੱਲ ਨੂੰ ਦੂਜਿਆਂ ਦੀ ਰੀਸੋ ਰੀਸੀ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਦੇ ਪਰਭਾਵ ਥੱਲੇ ਆ ਕੇ ਬਿਨਾਂ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀਆਂ ਮੰਨ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਅੰਧ-ਵਿਸ਼ਵਾਸੀ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਅੰਧ ਵਿਸ਼ਵਾਸੀ ਕਦੇ ਵੀ ਕਿਸੇ ਨਵੇਂ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਣ ਲਈ ਪਹਿਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਜਿਹਨਾਂ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਸੁਣਦੇ ਆਏ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸੁਤੇ-ਸਿੱਧ ਹੀ ਮਗਰ ਲੱਗ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਦਿਮਾਗ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਹੱਥ ਕੁੱਝ ਤੰਗ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਢੋਗੀਆਂ ਅਤੇ ਸਾਧਾਂ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਮਗਰ ਲੱਗ ਕੇ ਆਪਣਾ ਝੁੱਗਾ ਚੌੜ ਕਰਵਾ ਬਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਕੁੱਝ ਸਿੱਖਣ ਦੀ ਥਾਂ ਉਹ ਇਸ ਨੂੰ ਰੱਬ ਦਾ ਭਾਣਾ ਜਾਂ ਆਪਣੀ ਕਿਸਮਤ ਦਾ ਕਸੂਰ ਮੰਨ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਪਖੰਡੀਆਂ ਦਾ ਦਾਲ ਫੁਲਕਾ ਅਜਿਹੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਤੇ ਹੀ ਚਲਦਾ ਹੈ। ਪਖੰਡੀ ਲੋਕ ਨਿੱਤ ਨਵੇਂ ਨਵੇਂ ਢੰਗ ਵਰਤ ਕੇ ਅੰਧ-ਵਿਸ਼ਵਾਸੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮੂਰਖ ਬਣਾ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਲੁੱਟ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਪਰਖ ਅਤੇ ਪੜਤਾਲ ਵਿਗਿਆਨ ਦਾ ਧੁਰਾ ਹਨ ਇਸ ਲਈ ਪਰਖ ਤੇ ਪੜਤਾਲ ਕਰਨ ਬਾਅਦ ਹੀ ਕਿਸੇ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਣਾ ਹੀ ਵਿਗਿਆਨਕ ਸੋਚ ਦਾ ਧਾਰਨੀ

ਹੋਣਾ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਦੁਆਰਾ ਅਜੇ ਆਖਰੀ ਸੱਚ ਲਈ ਖੋਜ ਜਾਰੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਸੱਚ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਨਵੇਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪੜਤਾਲ ਤੋਂ ਬਾਦ ਜੇ ਜਚ ਜਾਣ ਤਾਂ ਅਪਣਾਅ ਲੈਣਾ ਜਰੂਰੀ ਹੈ। ਸਮੇਂ ਦੇ ਹਾਣ ਦਾ ਬਣਨ ਲਈ ਮਨੁੱਖਤਾ ਪੱਖੀ ਨਵੀਨ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਨੂੰ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨਾ ਹੋਰ ਵੀ ਜਰੂਰੀ ਹੈ।

1. ਪੈਰੋ ਦਾ ਢੁੱਕਵਾਂ ਸਿਰਲੇਖ ਕੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ?
2. ਮਨੁੱਖੀ ਦਾ ਕੀ ਰਾਜ ਹੈ ?
3. ਵਿਗਿਆਨਿਕ ਸੋਚ ਦੇ ਧਾਰਨੀ ਅਤੇ ਅੰਧ-ਵਿਸ਼ਵਾਸੀ ਬੰਦੇ ਵਿਚ ਕੀ ਅੰਤਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ?
4. ਪਖੰਡੀ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਕੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ?
5. ਮਨੁੱਖ ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਢੰਗਾਂ ਨਾਲ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ?

ਭਾਗ—ਸ

7. ਭਾਸ਼ਾ ਤੇ ਉਪ-ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਅੰਤਰ-ਸੰਬੰਧਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ, ਪੰਜਾਬੀ ਦੀਆਂ ਉਪਭਾਸ਼ਾ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣ-ਪਹਿਚਾਣ ਕਰਵਾਓ।
8. ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਦੂਜੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਜੋਂ ਅਧਿਆਪਨ ਦੀ ਸਮਕਾਲੀ ਸਥਿਤੀ ਬਾਰੇ ਚਾਨਣਾ ਪਾਉਂਦੇ ਹੋਏ, ਇਸਦੀਆਂ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।

Exam. Code : 121201
Subject Code : 502090

B.A./B.Sc. 1st Semester (Batch 2025-28/29) (CBGS)

PUNJABI (Compulsory)-I

Time Allowed—3 Hours]

[Maximum Marks—100

ਨੋਟ :— ਹਰੇਕ ਭਾਗ ਵਿੱਚੋਂ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਕੁੱਲ ਪੰਜ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਪੰਜਵਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਭਾਗ ਵਿੱਚੋਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਅੰਕ ਬਰਾਬਰ ਹਨ।

ਭਾਗ—ੳ

1. ਡਾ. ਹਰਿਭਜਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਜੀਵਨ ਤੇ ਰਚਨਾ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।
2. 'ਇਛਾਬਲ ਤੇ ਡੂੰਘੀਆਂ ਸ਼ਾਮਾਂ' ਕਵਿਤਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ-ਵਸਤੂ ਲਿਖੋ।

ਭਾਗ—ਅ

3. 'ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਸ਼ੇਰਗਿੱਲ' ਸੰਬੰਧੀ ਲੇਖ ਵਿਚਲੇ ਨਾਇਕ ਬਿੰਬ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਲਿਖੋ।
4. 'ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਰਾਜ ਕਪੂਰ' ਲੇਖ ਦਾ ਸਾਰ ਆਪਣੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਬਿਆਨ ਕਰੋ।

ਭਾਗ—ੲ

5. ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ ਇੱਕ 'ਤੇ ਪੈਰਾ ਰਚਨਾ ਕਰੋ :
 1. ਭਾਰਤੀ ਜਾਤ-ਪਾਤੀ ਪ੍ਰਬੰਧ
 2. ਮਾਤ-ਭਾਸ਼ਾ
 3. ਆਧੁਨਿਕ ਸੰਚਾਰ ਮਾਧਿਅਮਾਂ ਦੀ ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ।

6. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆ ਪੈਰਾ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਅੱਗੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ ਲਿਖੋ :

ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਜਿੰਨੀ ਵੀ ਤਰੱਕੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਉਹ ਆਪਸੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਵਖਰੇਵੇਂ ਦੇ ਟਕਰਾ ਤੋਂ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਦੋ ਅਲੱਗ ਅਲੱਗ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਭੇੜ 'ਚੋਂ ਠੀਕ ਵਿਚਾਰ ਨਿੱਖਰ ਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਆਮ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਅਕਸਰ ਇਹ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸੱਚ-ਝੂਠ, ਹਨੇਰਾ-ਚਾਨਣ, ਚੰਗਿਆਈ-ਬੁਰਾਈ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ ਹਨ ਤੇ ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਟਕਰਾਅ ਲਗਾਤਾਰ ਚਲਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਦੋ ਢੰਗਾਂ ਨਾਲ ਵਿਚਰਦੇ ਹਨ। ਇੱਕ ਉਹ ਜੋ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗੱਲ ਤੇ ਸੋਚ ਸਮਝ ਕੇ ਯਕੀਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਵਿਗਿਆਨ ਸੋਚ ਦੇ ਧਾਰਨੀ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਦੂਜੀ ਕਿਸਮ ਦੇ ਲੋਕ ਉਹ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਬਿਨਾਂ ਸੋਚ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਿਆਂ ਕਿਸੇ ਗੱਲ ਨੂੰ ਦੂਜਿਆਂ ਦੀ ਰੀਸੋ ਰੀਸੀ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਦੇ ਪਰਭਾਵ ਥੱਲੇ ਆ ਕੇ ਬਿਨਾਂ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀਆਂ ਮੰਨ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਅੰਧ-ਵਿਸ਼ਵਾਸੀ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਅੰਧ ਵਿਸ਼ਵਾਸੀ ਕਦੇ ਵੀ ਕਿਸੇ ਨਵੇਂ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਅਪਨਾਉਣ ਲਈ ਪਹਿਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਜਿਹਨਾਂ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਸੁਣਦੇ ਆਏ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸੁਤੇ-ਸਿੱਧ ਹੀ ਮਗਰ ਲੱਗ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਦਿਮਾਗ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਹੱਥ ਕੁੱਝ ਤੰਗ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਢੋਗੀਆਂ ਅਤੇ ਸਾਧਾਂ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਮਗਰ ਲੱਗ ਕੇ ਆਪਣਾ ਝੁੱਗਾ ਚੌੜ ਕਰਵਾ ਬਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਕੁੱਝ ਸਿੱਖਣ ਦੀ ਥਾਂ ਉਹ ਇਸ ਨੂੰ ਰੱਬ ਦਾ ਭਾਣਾ ਜਾਂ ਆਪਣੀ ਕਿਸਮਤ ਦਾ ਕਸੂਰ ਮੰਨ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਪਖੰਡੀਆਂ ਦਾ ਦਾਲ ਫੁਲਕਾ ਅਜਿਹੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਤੇ ਹੀ ਚਲਦਾ ਹੈ। ਪਖੰਡੀ ਲੋਕ ਨਿੱਤ ਨਵੇਂ ਨਵੇਂ ਢੰਗ ਵਰਤ ਕੇ ਅੰਧ-ਵਿਸ਼ਵਾਸੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮੂਰਖ ਬਣਾ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਲੁੱਟ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਪਰਖ ਅਤੇ ਪੜਤਾਲ ਵਿਗਿਆਨ ਦਾ ਧੁਰਾ ਹਨ ਇਸ ਲਈ ਪਰਖ ਤੇ ਪੜਤਾਲ ਕਰਨ ਬਾਅਦ ਹੀ ਕਿਸੇ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਣਾ ਹੀ ਵਿਗਿਆਨਕ ਸੋਚ ਦਾ ਧਾਰਨੀ

ਹੋਣਾ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਦੁਆਰਾ ਅਜੇ ਆਖਰੀ ਸੱਚ ਲਈ ਖੋਜ ਜਾਰੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਸੱਚ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਨਵੇਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪੜਤਾਲ ਤੋਂ ਬਾਦ ਜੇ ਜਚ ਜਾਣ ਤਾਂ ਅਪਣਾਅ ਲੈਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਸਮੇਂ ਦੇ ਹਾਣ ਦਾ ਬਣਨ ਲਈ ਮਨੁੱਖਤਾ ਪੱਖੀ ਨਵੀਨ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਨੂੰ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨਾ ਹੋਰ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

1. ਪੈਰੂ ਦਾ ਢੁੱਕਵਾਂ ਸਿਰਲੇਖ ਕੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ?
2. ਮਨੁੱਖੀ ਦਾ ਕੀ ਰਾਜ ਹੈ ?
3. ਵਿਗਿਆਨਿਕ ਸੋਚ ਦੇ ਧਾਰਨੀ ਅਤੇ ਅੰਧ-ਵਿਸ਼ਵਾਸੀ ਬੰਦੇ ਵਿਚ ਕੀ ਅੰਤਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ?
4. ਪਖੰਡੀ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਕੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ?
5. ਮਨੁੱਖ ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਢੰਗਾਂ ਨਾਲ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ?

ਭਾਗ—ਸ

7. ਭਾਸ਼ਾ ਤੇ ਉਪ-ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਅੰਤਰ-ਸੰਬੰਧਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ, ਪੰਜਾਬੀ ਦੀਆਂ ਉਪਭਾਸ਼ਾ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣ-ਪਹਿਚਾਣ ਕਰਵਾਓ।
8. ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਦੂਜੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਜੋਂ ਅਧਿਆਪਨ ਦੀ ਸਮਕਾਲੀ ਸਥਿਤੀ ਬਾਰੇ ਚਾਨਣਾ ਪਾਉਂਦੇ ਹੋਏ, ਇਸਦੀਆਂ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।

Exam. Code : 121201
Subject Code : 502106

B.A./B.Sc. 1st Semester (Batch 2025-28/29) (CBGS)
HINDI (Elective)
(Adhunik Kavita, Vyakaran Tatha Anuvad)

Time Allowed—3 Hours]

[Maximum Marks—125

नोट :— प्रत्येक भाग में से कम से कम एक प्रश्न का चयन करते हुए, कुल पाँच प्रश्न करें। पाँचवा प्रश्न किसी भी भाग में से किया जा सकता है। सभी प्रश्नों के समान अंक हैं।

भाग—ए

नोट :— निम्नलिखित पद्यांशों की सप्रसंग व्याख्या कीजिए।

1. (क) "हो जाये अच्छी भी फसल, पर लाभ कृषकों को कहाँ खाते, खवाई, बीज ऋण से हैं रंगे रक्खे जहाँ। आता मँहाजन के यहाँ वह अन्न सारा अंत में अधपेट खाकर फिर उन्हें है काँपना हेमंत में।।"

(ख) "सिंहनी की गोद से
छीनता रे शिशु कौन?
मौन भी क्या रहती वह
रहते प्राण? रे अन्जान!
एक मेषमाता ही
रहती है निर्निमेषा।।"

(ग) "कबीरा खड़ा बाजार में, लिया लुकाठी हाथ,
बन्दा क्या घबराएगा, जनता देगी साथ ।।
छीन सके तो छीन ले, लूट सके तो लूट,
मिल सकती कैसे भला, अन्नचोर को छूट ।।" 8+8+9=25

2. (क) "शक्ति के विद्युत्कण, जो व्यस्त
विकल बिखरे हैं, हो निरुपाय,
समन्वय उसका करें समस्त
विजयिनी मानवता हो जाए ।।"

(ख) "किंतु हम हैं द्वीप! हम धारा नहीं हैं।

स्थिर समर्पण है हमारा।

हम सदा से द्वीप हैं स्रोतस्विनी के

किंतु हम बहते नहीं हैं। क्योंकि बहना रेत होना है।

हम बहेंगे तो रहेंगे ही नहीं।

पैर उखड़ेंगे। प्लवन होगा। ढहेंगे। सहेंगे। बह जाएंगे ।।"

(ग) "और सूरज को मिलेगी रोशनी!

सितारों को जगमगाहट मिलेगी।

कफ़न में लिपटे हुए सौंदर्य को

फिर किरन की नर्म आहट मिलेगी!

फिर उठेगा वह ।।"

8+8+9=25

भाग-बी

3. (क) सूर्यकांत त्रिपाठी निराला का साहित्यिक परिचय लिखिए।
(ख) "जलियाँवाला बाग में बसंत" कविता का सार लिखिए।

12½+12½=25

4. (क) "सात भाइयों के बीच चम्पा" कविता की मूल संवेदना पर प्रकाश डालिए।
(ख) "निज भाषा गौरव" कविता का उद्देश्य चित्रित कीजिए।

12½+12½=25

भाग-सी

5. (क) संज्ञा को परिभाषित करते हुए उसके भेद-प्रभेदों पर प्रकाश डालिए।
(ख) विशेषण से क्या अभिप्राय है ? विशेषण के भेद-प्रभेदों की चर्चा कीजिए।

12½+12½=25

6. (क) सर्वनाम की परिभाषा देते हुए सर्वनाम के भेद-प्रभेदों की उदाहरण सहित चर्चा कीजिए।

- (ख) क्रिया की परिभाषा देते हुए क्रिया के महत्व का रेखांकन करते हुए इसके भेद-प्रभेदों की उदाहरण सहित चर्चा कीजिए।

12½+12½=25

भाग-डी

7. (क) अनुवाद का अर्थ, परिभाषा और विशेषताओं पर विस्तृत रूप से प्रकाश डालिए।

(ख) निम्नलिखित अनुवाद संबंधी हिन्दी शब्दावली का अंग्रेजी में अनुवाद करें :

नामांकन	भविष्य निधि
उद्घाटन	संसद सदस्य
मौलिक	एकरूपता
सचिव	माननीय

(ग) निम्नलिखित अनुवाद संबंधी अंग्रेजी शब्दावली के हिन्दी रूप लिखिए :

Inspection	Notification
Neutral	Bonafide
Acceptance	Homage
Unavoidable	Bond

9+8+8=25

8. (क) भाई के विवाह की तिथि तय हो जाने का समाचार देते हुए विदेश में रहने वाले मामा जी को आमंत्रण पत्र लिखिए।

(ख) आत्म परिचय के सिद्धांतों पर प्रकाश डालते हुए उदाहरण स्वरूप उन्हीं सिद्धांतों के आधार पर अपना आत्म परिचय तैयार करें।

$$12\frac{1}{2}+12\frac{1}{2}=25$$

Exam. Code : 121201
Subject Code : 800013

B.A./B.Sc. 1st Sem. (Batch 2023-26) (CBGS) (Old Sylb.)

PHYSICS

Paper–A (Mechanics)

Time Allowed—3 Hours] [Maximum Marks—75

Note :— Attempt **FIVE** questions in all, selecting at least **ONE** question from each section. The fifth question may be attempted from any section. All questions carry equal marks.

SECTION—A

1. (a) Prove that the solid angle subtended at the centre by the surface of a sphere is 4π steradian. 6
(b) The motion of a particle is described by the equations $x = 6 \sin 2t$, $y = 6 \cos 2t$, and $z = 8t$. Find :
(i) Velocity
(ii) Acceleration of the particle at $t = \pi$. 9
2. What is isotropy of space ? Prove that isotropy of space leads to conservation of angular momentum. 15

SECTION—B

3. (a) State Kepler's laws of planetary motion. Deduce second and third laws. 9
(b) A planet 'A' with semi-major axis 'a' orbits around the Sun with time period 'T'. What will be the time period for a planet 'B' (in terms of 'T') whose semi-major axis is four times that of 'A' ? 6

4. What do you understand by centre of mass ? Three masses 5 Kg, 10 Kg, and 15 Kg are respectively located at $(-5, -2)$, $(7, 3)$, and $(3, 8)$. Determine the co-ordinates of the centre of mass. 15

SECTION—C

5. (a) What is meant by Galilean transformations and Galilean invariance ? Show that the law of conservation of momentum is invariant under Galilean transformations. 9
(b) Determine the latitude at which the plane of vibration of the Foucault's pendulum does not rotate at all. 6
6. Define Coriolis force. Is it a fundamental force? Discuss the effect of Coriolis force on a particle moving on the surface of the earth. 15

SECTION—D

7. (a) A particle of mass '2M' moving with a velocity 'v' collides with a particle of mass 'M' (moving at $v/2$). Determine the velocities of the two particles after collision. 9
(b) Differentiate between elastic and inelastic collisions. 6
8. (a) What is the difference between lab and C.M. co-ordinates systems ? Derive the relation between angles of scattering in lab and C.M. co-ordinate systems. 9
(b) Define impact parameter. What is the value of impact parameter for the head-on collision ? 6

Exam. Code : 121201
Subject Code : 502103

B.A./B.Sc. 1st Semester (Batch 2025-28/29) (CBGS)

ECONOMICS (Micro Economics)

Time Allowed—3 Hours]

[Maximum Marks—100

Note :— Attempt **FIVE** questions in all, selecting at least **ONE** question from each section. The fifth question may be attempted from any section. All questions carry equal marks.

SECTION—A

1. (a) Discuss nature and scope of Micro economics.
(b) What is meant by supply? Which factors do influence supply?
2. What is an Indifference Curve? Discuss consumer equilibrium with the help of Indifference Curve analysis.

SECTION—B

3. Explain the concept of returns to scale. Explain the law of diminishing returns to scale. Why is it widely applicable to agriculture?
4. What is meant by total revenue, average revenue and marginal revenue? Explain shapes of AR and MR under various market situations.

SECTION—C

5. What is perfect competition? Explain the importance of time element in determination of price under perfect competition.

6. (a) Explain the equilibrium of firm under monopoly in the short run.
 (b) What is meant by monopolistic competition? Discuss its assumptions.

SECTION—D

7. Critically examine the modern theory of rent.
 8. (a) Explain briefly loanable funds theory of interest.
 (b) Explain Knight's uncertainty theory of profit. What objections are raised against it?

(Punjabi Version)

ਨੋਟ :— ਹਰੇਕ ਭਾਗ ਵਿੱਚੋਂ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਕੁੱਲ ਪੰਜ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਪੰਜਵਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਭਾਗ ਵਿੱਚੋਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਅੰਕ ਬਰਾਬਰ ਹਨ।

ਭਾਗ—ੳ

1. (ੳ) ਸੁਖਮ ਅਰਥ-ਸ਼ਾਸਤਰ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਅਤੇ ਦਾਇਰੇ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।
 (ਅ) ਸਪਲਾਈ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ? ਸਪਲਾਈ ਨੂੰ ਕਿਹੜੇ ਕਾਰਕ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ?
 2. ਇੱਕ ਉਦਾਸੀਨਤਾ ਵਕਰ ਕੀ ਹੈ ? ਉਦਾਸੀਨਤਾ ਵਕਰ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਖਪਤਕਾਰ ਸੰਤੁਲਨ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।

ਭਾਗ—ਅ

3. ਪੈਮਾਨੇ 'ਤੇ ਪ੍ਰਤੀਫਲ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। ਪੈਮਾਨੇ 'ਤੇ ਪ੍ਰਤੀਫਲ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਦੇ ਨਿਯਮ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। ਇਹ ਖੇਤੀਬਾੜੀ 'ਤੇ ਵਿਆਪਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਉਂ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ?

4. ਕੁੱਲ ਮਾਲੀਆ, ਔਸਤ ਮਾਲੀਆ, ਅਤੇ ਸੀਮਾਂਤ ਮਾਲੀਆ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ? ਵੱਖ-ਵੱਖ ਬਾਜ਼ਾਰ ਸਥਿਤੀਆਂ ਦੇ ਅਧੀਨ AR ਅਤੇ MR ਦੇ ਰੂਪਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।

ਭਾਗ—ੲ

5. ਸੰਪੂਰਨ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕੀ ਹੈ ? ਸੰਪੂਰਨ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕੀਮਤ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਨ ਵਿੱਚ ਸਮੇਂ ਤੱਤ ਦੇ ਮਹੱਤਵ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
6. (ੳ) ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਏਕਾਧਿਕਾਰ ਅਧੀਨ ਫਰਮ ਦੇ ਸੰਤੁਲਨ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
(ਅ) ਏਕਾਧਿਕਾਰ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦਾ ਕੀ ਅਰਥ ਹੈ ? ਇਸ ਦੀਆਂ ਧਾਰਨਾਵਾਂ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।

ਭਾਗ—ਸ

7. ਆਧੁਨਿਕ ਲਗਾਨ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਂਚ ਕਰੋ।
8. (ੳ) ਵਿਆਜ ਦੇ ਕਰਜ਼ੇ ਯੋਗ ਫੰਡ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
(ਅ) Knight ਦੇ ਲਾਭ ਦੇ ਅਨਿਸ਼ਚਿਤਤਾ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। ਇਸਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕਿਹੜੀਆਂ ਅਪੱਤੀਆਂ ਉਠਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ?

(Hindi Version)

ਨੋਟ :- ਪ੍ਰत्यੇਕ ਭਾਗ ਮੈਂ ਸੇ ਕਮ ਸੇ ਕਮ ਏਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਾ ਚਯਨ ਕਰਤੇ ਹੁਏ, ਕੁਲ ਪਾੱਚ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੇਂ। ਪਾੱਚਵਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਿਸੀ ਭੀ ਭਾਗ ਮੈਂ ਸੇ ਕੀਯਾ ਜਾ ਸਕਤਾ ਹੈ। ਸਭੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨੋਂ ਕੇ ਸਮਾਨ ਅੰਕ ਹੈਂ।

ਭਾਗ—ਕ

1. (ਕ) ਸੂਖ਼ਮ ਅਰਥਸ਼ਾਸ਼ਤ੍ਰ ਕੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਿ ਔਰ ਕ਼ੇਤ੍ਰ ਪਰ ਚਰਚਾ ਕੀਜੀਏ।
(ਖ) ਆਪੂਰ੍ਤਿ ਸੇ ਕਯਾ ਤਾਤਪ੍ਰਯ ਹੈ? ਆਪੂਰ੍ਤਿ ਕੋ ਕੌਨ ਸੇ ਕਾਰਕ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਤੇ ਹੈਂ?
2. ਅਨਧਿਮਾਨ ਵਕ੍ਰ ਕਯਾ ਹੈ? ਅਨਧਿਮਾਨ ਵਕ੍ਰ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕੀ ਸਹਾਯਤਾ ਸੇ ਉਪਭੋਕਤਾ ਸੰਤੁਲਨ ਪਰ ਚਰਚਾ ਕੀਜੀਏ।

भाग-ख

3. पैमाने पर प्रतिफल की अवधारणा की व्याख्या कीजिए। पैमाने पर घटते प्रतिफल के नियम की व्याख्या कीजिए। यह कृषि पर व्यापक रूप से क्यों लागू होता है?
4. कुल राजस्व, औसत राजस्व और सीमांत राजस्व से क्या तात्पर्य है? विभिन्न बाजार स्थितियों में औसत लागत और सीमांत लागत के स्वरूपों की व्याख्या कीजिए।

भाग-ग

5. पूर्ण प्रतियोगिता क्या है? पूर्ण प्रतियोगिता के अंतर्गत मूल्य निर्धारण में समय तत्व के महत्व की व्याख्या कीजिए।
6. (क) अल्पावधि में एकाधिकार के अंतर्गत फर्म के संतुलन की व्याख्या कीजिए।
(ख) एकाधिकार प्रतियोगिता से क्या अभिप्राय है? इसकी मान्यताओं की चर्चा कीजिए।

भाग-घ

7. आधुनिक लगान सिद्धांत का समालोचनात्मक परीक्षण कीजिए।
8. (क) ब्याज के उधार योग्य निधि सिद्धांत की संक्षेप में व्याख्या कीजिए।
(ख) नाइट के लाभ की अनिश्चितता सिद्धांत की व्याख्या कीजिए। इसके विरुद्ध क्या आपत्तियाँ उठाई जाती हैं?

Exam. Code : 121201
Subject Code : 502113

B.A./B.Sc. 1st Semester (Batch 2025-28/29) (CBGS)
MATHEMATICS
(Algebra)

Time Allowed—3 Hours] [Maximum Marks—100

Note :— Attempt FIVE questions in all, selecting at least ONE question from each section. The fifth question may be attempted from any section. All questions carry equal marks.

SECTION—A

1. (a) Find the conditions on h and k so that the rank

of the matrix $\begin{bmatrix} 1 & 0 & 0 \\ 0 & h-2 & 2 \\ 0 & k-1 & h+2 \\ 0 & 0 & 3 \end{bmatrix}$ is less than 3.

Under each condition, find the rank of the matrix.

10

- (b) Find the non-singular matrices P and Q such that PAQ is in the normal form, where

$$A = \begin{bmatrix} 1 & 1 & 1 \\ 1 & -1 & -1 \\ 3 & 1 & 1 \end{bmatrix}.$$

10

2. (a) Investigate for what values of λ, μ the simultaneous equations

$$x + y + z = 6$$

$$x + 2y + 3z = 10$$

$$x + 2y + \lambda z = \mu$$

have:

- (i) No solution.
(ii) A unique solution.
(iii) An infinite number of solutions. 10
- (b) Solve the following system of equations

$$4x + 5y + 6z = 0,$$

$$5x + 6y + 7z = 0,$$

$$7x + 8y + 9z = 0. \quad 10$$

SECTION—B

3. (a) Show that every square matrix is uniquely expressible as the sum of a Hermitian matrix and a Skew-Hermitian matrix. 10
- (b) Find the eigenvalues and corresponding

eigenvectors for the matrix $\begin{bmatrix} 2 & 2 & 1 \\ 1 & 3 & 1 \\ 1 & 2 & 2 \end{bmatrix}$. 10

4. (a) State Cayley-Hamilton Theorem and verify it for

the matrix $\begin{bmatrix} 2 & -1 & 1 \\ -1 & 2 & -1 \\ 1 & -1 & 2 \end{bmatrix}$. 10

- (b) Using Cayley-Hamilton Theorem find A^6 if

$$A = \begin{bmatrix} 2 & 1 \\ 5 & -2 \end{bmatrix}. \quad 10$$

SECTION—C

5. (a) Define a quadratic form. Reduce the quadratic form

$$Q(x, y, z) = 3x^2 + 3y^2 + 3z^2 + 2xy - 2yz - 2zx$$

to its canonical form by an orthogonal transformation and find its rank, index, and signature. 10

- (b) Find the nature (definite, semi-definite, or indefinite) of the quadratic form

$$Q(x, y, z) = 2x^2 + 2y^2 + 2z^2 - 2xy - 2yz - 2zx. \quad 10$$

6. (a) What are definite, semi-definite, and indefinite quadratic forms? Give example for each. 10

- (b) Define congruent matrices. Show that congruence is an equivalence relation on the set of all square matrices. 10

SECTION—D

7. (a) Using Ferrari's method, find the roots of the biquadratic equation $x^4 - 10x^2 + 9 = 0$. 10

(b) Explain Cardan's method for solving a cubic equation. Solve the equation

$$x^3 - 6x^2 + 11x - 6 = 0 \text{ using this method.}$$

10

8. (a) Derive Vieta's formulas for a general cubic equation $ax^3 + bx^2 + cx + d = 0$. Using these, find the relation between the roots and coefficients of the equation $2x^3 - 3x^2 - 8x + 12 = 0$. 10

(b) State Descartes' Rule of Signs. Apply it to determine the possible number of positive and negative real roots of the polynomial

$$f(x) = 2x^5 - 5x^4 + 4x^3 - x^2 + 6x - 3.$$

10

Exam. Code : 121201
Subject Code : 502105

B.A./B.Sc. 1st Semester (Batch 2025-28/29) (CBGS)

GEOGRAPHY

(Physical Geography–I : Fundamentals of Geomorphology)

Time Allowed—3 Hours]

[Maximum Marks—75

Note :— Attempt **FIVE** questions in all, selecting at least **ONE** question from each section. The fifth question may be attempted from any section. All questions carry equal marks. Use of stencil/outline maps of world and coloured pencils is allowed.

SECTION—A

1. Discuss in brief Jeans & Jeffreys tidal hypothesis of origin of the earth. Give its merits and demerits.
2. Discuss in detail structure and composition of interior of the earth.

SECTION—B

3. What do you mean by earth movements? Discuss epeirogenic and orogenic movements of the earth in detail.
4. Discuss causes and distribution of earthquakes in the world.

SECTION—C

5. What is a rock? Discuss igneous rocks in detail.
6. Distinguish mountains, plateaus and plains. Discuss major types of mountains in the world.

SECTION—D

7. Discuss in brief fluvial landscape.
8. Discuss applications of applied geomorphology in transport and land use planning.

(Punjabi Version)

ਨੋਟ :— ਹਰੇਕ ਭਾਗ ਵਿੱਚੋਂ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਕੁੱਲ ਪੰਜ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਪੰਜਵਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਭਾਗ ਵਿੱਚੋਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਅੰਕ ਬਰਾਬਰ ਹਨ। ਵਿਸ਼ਵ ਦੇ ਸਟੈਂਸਿਲ/ਆਉਟਲਾਈਨ ਮੈਂਪ ਅਤੇ ਰੰਗੀਨ ਪੈਨਸਿਲਾਂ ਦੇ ਵਰਤੋਂ ਦੀ ਅਨੁਮਤੀ ਹੈ।

ਭਾਗ—ੳ

1. ਜੀਨਜ਼ ਅਤੇ ਜੈਫਰੀਜ਼ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਦੀ ਉਤਪੱਤੀ ਸੰਬੰਧਿਤ ਜਵਾਰੀ ਪਰਿਕਲਪਨਾ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਵਰਨਣ ਕਰੋ। ਇਸ ਦੇ ਗੁਣ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ ਲਿਖੋ।
2. ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਦੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਭਾਗਾਂ ਦੀ ਬਣਾਵਟ ਅਤੇ ਰਚਨਾ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰਪੂਰਵਕ ਵਰਨਣ ਕਰੋ।

ਭਾਗ—ਅ

3. ਭੂ-ਗਤੀਆਂ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ? ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਦੀਆਂ ਮਹਾਂਦੀਪੀ ਨਿਰਮਾਣ ਗਤੀਆਂ ਅਤੇ ਪਰਬਤ ਨਿਰਮਾਣ ਗਤੀਆਂ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਪੂਰਵਕ ਵਰਨਣ ਕਰੋ।

4. ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਭੂਚਾਲਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਖੰਭ ਦਾ ਵਰਨਣ ਕਰੋ।

ਭਾਗ—੮

5. ਚੱਟਾਨ ਭ੍ਰੰ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ? ਅਗਨੀ ਚੱਟਾਨਾਂ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰਪੁਰਵਕ ਵਰਨਣ ਕਰੋ।
6. ਪਰਬਤ, ਪਠਾਰ ਅਤੇ ਸੈਦਾਨ ਵਿੱਚ ਕੀ ਅੰਤਰ ਹੈ ? ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਪਰਬਤਾਂ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਦਾ ਵਰਨਣ ਕਰੋ।

ਭਾਗ—ਸ

7. ਨਦੀ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਮਿਤ ਭੂ-ਦ੍ਰਿਸ਼ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਵਰਨਣ ਕਰੋ।
8. ਮਾਚਾਜਾਈ ਅਤੇ ਭੂ-ਬਰਤੋਂ ਦੀ ਯੋਜਨਾਬੰਦੀ ਵਿੱਚ ਵਿਵਹਾਰਿਕ ਭੂ-ਆਕ੍ਰਿਤੀ ਵਿਗਿਆਨ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦਾ ਵਰਨਣ ਕਰੋ।

(Hindi Version)

ਨੋਟ :- ਪ੍ਰत्यੇਕ ਆਗ ਮੈਂ ਸੋ ਕਮ ਸੋ ਕਮ ਏਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਾ ਚਯਨ ਕਰਤੇ ਹੁਏ, ਕੁਲ ਪੰਚ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋਂ। ਪਾਂਚਵਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਿਸੀ ਭੀ ਆਗ ਮੈਂ ਸੋ ਕਿਆ ਜਾ ਸਕਤਾ ਹੈ। ਸਮੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨੋਂ ਕੇ ਸਮਾਨ ਅੰਕ ਹੈਂ। ਵਿਸ਼ਵ ਕੇ ਸਟੇਂਸਿਲ/ਆਓਟਲਾਇਨ ਮਾਨਚਿਤ੍ਰੋਂ ਔਰ ਰੰਗੀਨ ਪੇਂਸਿਲੋਂ ਕੇ ਉਪਯੋਗ ਕੀ ਅਨੁਮਤਿ ਹੈ।

ਆਗ—ਕ

1. ਜੀਨਜ ਏਵੰ ਜੈਫਰੀਜ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਥੀ ਕੀ ਉਤਪਤਿ ਸੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਜਵਾਰੀ ਪਰਿਕਲਪਨਾ ਕਾ ਸੰਖੇਪ ਮੈਂ ਵਰਨਣ ਕਰੋਂ। ਇਸਕੇ ਗੁਣ ਏਵੰ ਦੋਸ਼ ਲਿਖੋਂ।
2. ਪ੍ਰਥੀ ਕੇ ਆਂਤਰਿਕ ਆਗੋਂ ਕੀ ਬਨਾਵਟ ਏਵੰ ਸੰਰਚਨਾ ਕਾ ਵਿਰਤਾਰਪੂਰਵਕ ਵਰਨਣ ਕਰੋਂ।

भाग-ख

3. भू-गति से क्या अभिप्राय है? पृथ्वी की महाद्वीपी निर्माण गतियों एवं पर्वत निर्माण गतियों का विस्तार में वर्णन करें।
4. विश्व में भूकंपों के कारण एवं इनके वितरण का वर्णन करें।

भाग-ग

5. चट्टान से क्या भाव है? अग्नि चट्टानों का विस्तारपूर्वक वर्णन करें।
6. पर्वत, पठार एवं मैदान में क्या अंतर है? विश्व के प्रमुख पर्वतों की किस्मों का वर्णन करें।

भाग-घ

7. नदी द्वारा निर्मित भू-दृश्य का संक्षेप में वर्णन करें।
8. यातायात एवं भू-प्रयोग की योजनाबंदी में प्रयुक्त भू-आकृतिविज्ञान के प्रयोग का वर्णन करें।

Exam. Code : 121201

Subject Code : 800015

B.A./B.Sc. 1st Sem. (Batch 2023-26) (CBGS) (Old Sylb.)

CHEMISTRY

(Organic Chemistry-I)

Time Allowed—3 Hours]

[Maximum Marks—75

Note :— Attempt **FIVE** questions in all, selecting at least **ONE** question from each section. The fifth question may be attempted from any section. All questions carry equal marks.

SECTION—A

1. (a) In terms of hybridization of carbon atom, discuss the shapes of Ethane, Ethylene, and Acetylene. 8
- (b) Account for the unusual stability of Cyclopentadienyl anion. 4
- (c) Why is ortho-nitro phenol volatile while para-nitro phenol is not? 3
2. (a) What do you mean by Hyperconjugation? How does hyperconjugation explain (i) directive influence of alkyl groups in electrophilic substitution reaction (ii) relative stability of alkene? 8

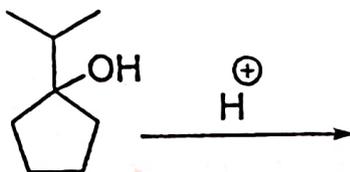
- (b) Which of the following carbocation is more stable and why? 4

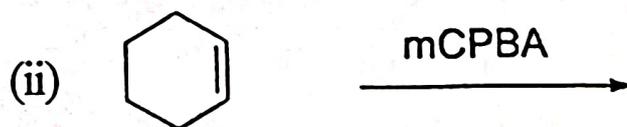
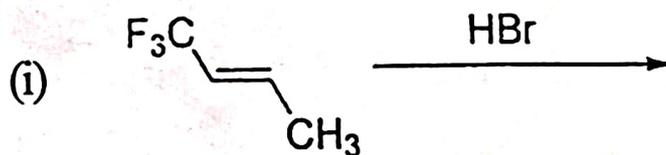
- (c) An aqueous solution of tropyllium bromide on treatment with AgNO_3 gives a precipitate of AgBr . Explain. 3

SECTION—B

3. (a) What is Corey House reaction? Discuss its advantages over Wurtz reaction. 5
(b) Complete the following reaction and provide a suitable mechanism: 5

- (c) What is the reason for low reactivity of alkynes towards electrophilic addition reactions? 5
4. (a) Bromination of alkene is a stereospecific reaction. Explain with suitable examples. 5
(b) How will you explain the acidic nature of C-H bond in acetylene? 5
(c) Complete the following reactions with suitable mechanism: 2.5+2.5

SECTION—C

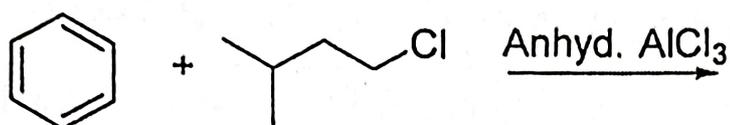
5. (a) Out of $p\text{-BrC}_6\text{H}_4\text{CH}_3$ and $\text{C}_6\text{H}_5\text{CH}_2\text{Br}$, which one is more reactive towards nucleophilic substitution reaction and why? 5
- (b) Giving a suitable example, justify the fact that " $\text{S}_{\text{N}}1$ reaction proceeds with partial racemization." 6
- (c) The treatment of alkyl halide with aqueous KOH leads to the formation of alcohol but in the presence of alcoholic KOH, alkene is the major product. Explain. 4
6. (a) Discuss Baeyer's strain theory. How is it used to explain the reactivity of cyclopropane and cyclobutane rings? Also, discuss its limitations. 7
- (b) How do you account for the racemization of (+)-2-iodobutane when it is allowed to react with iodide ion? 5
- (c) Explain how products differ when ethyl bromide reacts with (i) KCN and (ii) AgCN? 3

SECTION—D

7. (a) Poly-substitution products are observed in Friedel-Craft's alkylation but not in Friedel-Craft's acylation when the electrophilic reagent is present in excess. How do you explain this? 5

(b) How will you account that $-OH$ group attached to benzene is ortho- and para-directing while $-CHO$ is meta-directing? 5

(c) Complete the following reaction and provide a suitable mechanism: 5

8. (a) Chlorobenzene is far less reactive than aniline towards electrophilic substitution reaction although chlorine and nitrogen have the same electronegativity, why? 5

(b) What are σ and π complexes? Illustrate their role in aromatic electrophilic substitution reaction with the help of an energy level diagram. 7

(c) Explain what are non-aromatic compounds. Give two examples. 3

Exam. Code : 121201
Subject Code : 502097

B.A./B.Sc. 1st Semester (Batch 2025-28/29) (CBGS)

COMPUTER APPLICATIONS

(Computer Fundamentals & PC Software)

Time Allowed—3 Hours]

[Maximum Marks—75

Note :— Attempt FIVE questions in all, selecting at least ONE question from each section. The fifth question may be attempted from any section. All questions carry equal marks.

SECTION—A

1. What is a computer? Draw and explain the block diagram of a computer. 5,10
2. Explain the applications of a computer in business, education, and health. 15

SECTION—B

3. What are the different types of software? How is software different from hardware? 10,5
4. Discuss the different devices available for input in a computer. 15

SECTION—C

5. What is an operating system? What is the role and functionality of Powershell? 5,10
6. What are the options to format pages in a word file from the point of view of font and font-size, heading styles, page numbers, and paragraphs? 5,10

SECTION—D

7. What options are available in MS PowerPoint to view a presentation? 15
8. Explain the settings for the following :
 - (a) sorting
 - (b) filtering
 - (c) charts. 15

Exam. Code : 121201
Subject Code : 502154

B.A./B.Sc. 1st Semester (Batch 2025-28/29) (CBGS)

**DRUG ABUSE : PROBLEM, MANAGEMENT
AND PREVENTION**

Paper : SOA-105

Time Allowed—3 Hours] [Maximum Marks—50

Note :— Attempt FIVE questions in all, selecting at least ONE question from each section. The fifth question may be attempted from any section. All questions carry equal marks.

SECTION—A

1. Discuss the nature and extent of drug abuse in Punjab. Why mainly Punjab is highlighted in the Indian Drug-debate?
2. How does drug addiction encourage family violence? How does it impact the overall well-being of the family?

SECTION—B

3. Differentiate between counselling and behavioural therapy.
4. How can environmental intervention help in management of drug abuse and relapse?

SECTION—C

5. What role does supervision and active scrutiny play in prevention of drug abuse at the family level?
6. Write a note on the merits and demerits of random testing on students.

SECTION—D

7. Write a note on NDPS Act.
8. What are statutory warnings? Discuss how effective are these warnings in preventing misuse and promoting recovery. Explain with the help of examples.

(Punjabi Version)

ਨੋਟ :— ਹਰੇਕ ਭਾਗ ਵਿੱਚੋਂ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਕੁੱਲ ਪੰਜ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਪੰਜਵਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਭਾਗ ਵਿੱਚੋਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਅੰਕ ਬਰਾਬਰ ਹਨ।

ਭਾਗ—ਓ

1. ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਨਸ਼ੀਲੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਅਤੇ ਹੱਦ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। ਭਾਰਤੀ ਨਸ਼ੀਲੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੇ ਵਾਦ-ਵਿਵਾਦ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਉਂ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ?
2. ਨਸ਼ਾਖੋਰੀ ਪਰਿਵਾਰਕ ਹਿੰਸਾ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ? ਇਹ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਸਮੁੱਚੀ ਭਲਾਈ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ?

ਭਾਗ—ਅ

3. ਸਲਾਹ ਅਤੇ ਵਿਵਹਾਰਕ ਥੈਰੇਪੀ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਕਰੋ।
4. ਵਾਤਾਵਰਣਿਕ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਨਸ਼ੀਲੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਅਤੇ ਦੁਬਾਰਾ ਹੋਣ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਵਿੱਚ ਕਿਵੇਂ ਮਦਦ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ?

ਭਾਗ—ੲ

5. ਪਰਿਵਾਰਕ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਨਸ਼ੀਲੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਵਿੱਚ ਨਿਗਰਾਨੀ ਅਤੇ ਸਰਗਰਮ ਜਾਂਚ ਕੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਂਦੀ ਹੈ ?
6. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ 'ਤੇ ਬੇਤਰਤੀਬ ਟੈਸਟਿੰਗ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਅਤੇ ਔਗੁਣਾਂ 'ਤੇ ਇੱਕ ਨੋਟ ਲਿਖੋ।

ਭਾਗ—ਸ

7. ਐਨਡੀਪੀਐਸ ਐਕਟ 'ਤੇ ਇੱਕ ਨੋਟ ਲਿਖੋ।
8. ਕਾਨੂੰਨੀ ਚੇਤਾਵਨੀਆਂ ਕੀ ਹਨ ? ਇਹ ਚੇਤਾਵਨੀਆਂ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਅਤੇ ਰਿਕਵਰੀ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕਿੰਨੀਆਂ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਹਨ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਸਮਝਾਓ।

(Hindi Version)

ਨੋਟ :— ਪ੍ਰत्येक भाग में से कम से कम एक प्रश्न का चयन करते हुए, कुल पाँच प्रश्न करें। पांचवा प्रश्न किसी भी भाग में से किया जा सकता है। सभी प्रश्नों के समान अंक हैं।

भाग—क

1. पंजाब में नशीली दवाओं के दुरुपयोग की प्रकृति और सीमा पर चर्चा कीजिए। भारतीय नशीली दवाओं के वाद-विवाद में पंजाब को मुख्य रूप से क्यों उजागर किया जाता है?

2. नशीली दवाओं की लत पारिवारिक हिंसा को कैसे बढ़ावा देती है? यह परिवार के समग्र कल्याण को कैसे प्रभावित करती है?

भाग—ख

3. परामर्श और व्यवहारवादी चिकित्सा के बीच अंतर स्पष्ट कीजिए।
4. वातावरण सम्बन्धी अवरोध नशीली दवाओं के दुरुपयोग और पुनरावृत्ति के प्रबंधन में कैसे मदद कर सकता है?

भाग—ग

5. पारिवारिक स्तर पर नशीली दवाओं के दुरुपयोग की रोकथाम में निरीक्षण और सक्रिय जाँच की क्या भूमिका है?
6. छात्रों पर अनियमित परीक्षण के गुणों और अवगुणों पर एक टिप्पणी लिखिए।

भाग—घ

7. एनडीपीएस अधिनियम पर एक टिप्पणी लिखिए।
8. कानूनी चेतावनियाँ क्या हैं? चर्चा कीजिए कि दुरुपयोग को रोकने और सुधार को बढ़ावा देने में ये चेतावनियाँ कितनी प्रभावी हैं? उदाहरणों की सहायता से समझाइए।

Exam. Code : 121201

Subject Code : 502152

B.A./B.Sc. 1st Sem. (Batch 2025-28/29) (CBGS)

TRAVEL & TOURISM

(Fundamentals of Tourism)

Time Allowed—3 Hours]

[Maximum Marks—100

Note :— Attempt **FIVE** questions in all, selecting at least **ONE** question from each section. The fifth question may be attempted from any section. All questions carry equal marks.

SECTION—A

1. Discuss in detail the conceptual framework of tourism. Explain the different types of travelers such as: travelers, excursionists, tourists, and visitors?
2. Trace the evolution of tourism through the ages and analyze how tourism has transformed into a major global industry.

SECTION—B

3. Critically analyze tourism as a preserve of heritage and as a means of globalization.

4. Discuss how factors such as leisure, heritage, religion, and culture influence people's decisions to travel and shape different patterns.

SECTION—C

5. Discuss the issues and problems related to tourism infrastructure and superstructure at different levels of study at Global, Macro, Meso, and Micro, illustrate your answer with suitable examples.
6. Explain the role and functions of WTO, IATA, ICAO, and ITDC.

SECTION—D

7. Explain how tourism contributes to integration, nation-building, information flow, and removal of barriers with suitable examples.
8. Discuss issues such as cultural conflicts, ecological degradation, dangers to archaeological sites, interference in wildlife habitat, and social impacts on local residents?

Exam. Code : 121201
Subject Code : 800012

B.A./B.Sc. 1st Sem. (Batch 2023-26) (CBGS) (Old Syllb.)

MATHEMATICS

(Calculus and Trigonometry)

Paper-II

Time Allowed—3 Hours]

[Maximum Marks—75

Note :— Attempt FIVE questions in all, selecting at least ONE question from each section. The fifth question may be attempted from any section. All questions carry equal marks.

SECTION—A

1. (a) Find the real values of x for the inequality

$$\frac{x-2}{x+2} > \frac{x+1}{x-1}.$$

- (b) Prove that between any two distinct real numbers, there is always a rational number and therefore, infinitely many rational numbers. 7+8

2. (a) Using the definition of limits, prove that :

$$\lim_{x \rightarrow 3} (11 - 2x) = 5.$$

$$(b) \text{ Let } f(x) = \begin{cases} 13 & , x \leq 2 \\ ax^2 + bx + 1 & , 2 < x < 3 \\ 17 - ax & , x \geq 3 \end{cases}$$

is a continuous function. Determine a and b.

7+8

SECTION—B

3. (a) Using Leibnitz's Theorem, find the nth derivative of $(\sin^{-1}x)^2$ at $x = 0$.

(b) Differentiate the following w.r.t. x .

$$(i) \quad \tanh^{-1} \left(\frac{x^2 - 1}{x^2 + 1} \right)$$

$$(ii) \quad \frac{x}{2} \sqrt{x^2 - a^2} - \frac{a^2}{2} \cosh^{-1} \frac{x}{a}$$

7+8

4. (a) Find the values of a and b such that

$$\lim_{x \rightarrow 0} \frac{x(1 + a \cosh x) - b \sinh x}{x^3} = 1.$$

(b) State and prove Taylor's theorem with Lagrange's form of Remainder.

7+8

SECTION—C

5. (a) Prove that the nth roots of unity form a series in G.P. Show that their sum is zero and product is $(-1)^{n-1}$.
- (b) Solve $(1 + z)^6 + z^6 = 0$, where z is complex number.
6. (a) If $\sin(u + iv) = x + iy$, then :

$$(i) \quad \frac{x^2}{\cosh^2 v} + \frac{y^2}{\sinh^2 v} = 1$$

$$(ii) \quad \frac{x^2}{\sin^2 u} - \frac{y^2}{\cos^2 u} = 1.$$

- (b) If $\cos^{-1}(u + iv) = \alpha + i\beta$, prove that $\cos^2 \alpha$, $\cosh^2 \beta$ are the roots of the equation

$$x^2 - (1 + u^2 + v^2)x + u^2 = 0. \quad 7+8$$

SECTION—D

7. (a) If $i^{i^{i^{\dots\infty}}} = A + iB$ and only principal values are considered, prove that :

$$(i) \quad \tan \frac{\pi A}{2} = \frac{B}{A}$$

$$(ii) \quad A^2 + B^2 = e^{-\pi B}.$$

(b) Prove that :

$$\sin^6 \theta = -\frac{1}{32}[\cos 6\theta - 6 \cos 4\theta + 15 \cos 2\theta - 10].$$

7+8

8. (a) Using Gregory's series, prove that :

$$\left(\frac{2}{3} + \frac{1}{7}\right) - \frac{1}{3}\left(\frac{2}{3^3} + \frac{1}{7^3}\right) + \frac{1}{5}\left(\frac{2}{3^5} + \frac{1}{7^5}\right) + \dots = \frac{\pi}{4}.$$

(b) Sum to n terms of the series:

$$\sin \theta + \frac{1}{3} \sin 2\theta + \frac{1}{3^2} \sin 3\theta + \dots$$

7+8